

ידועים בציבור

נערך ע"י: קדוש יעקב

מנהל מחלקה בכיר

ביטוח לאומי חדרה

מהדורת 11/2018

הידועה בציבור בחוק הביטוח לאומי

• סעיף 1 לחוק

"אשתו" - לרבות הידועה בציבור כאשתו והיא גרה עמו;

• בסעיף 238 נרשם:

"אלמנה" - מי שהיתה אשתו של המבוטח בשעת פטירתו.

"אלמן" - מי שהיה בן זוגה של המבוטחת בשעת פטירתה, כל עוד יש עמו ילד

או הכנסתו אינה עולה על הסכום המתקבל לפי פרט 1 של לוח ט'...

בן זוג של מבוטחת שבשעת פטירתה היה עמו ילד...

• סעיף 130 - גמלאות לתלויים בנפגעי עבודה

(א) אלה בגדר תלויים...

(1) אשתו בשעת מותו;

(5) מי שהיה בן זוגה של המבוטחת בשעת פטירתה, כל עוד יש עמו ילד או

אינו מסוגל לכלכל עצמו או הכנסתו אינה עולה על האמור בלוח ט'...

הידועה בציבור בחוק הביטוח לאומי

• סעיף 247 גמלת תלויים - ביטוח אזרחים ותיקים וביטוח שאירים

(1) אשתו שנתמלאו בה כל אלה:

(א) ילדה לו ילד או שהיא אשתו שנה אחת לפחות;...

(3) מי שהוא בן זוגה של מבוטחת שנה אחת לפחות ונתקיים בו אחד מאלה:...

• סעיף 252 גמלת שאירים

(א) נפטר מבוטח, ישלם המוסד מענק... או קצבת שאירים...

(1) (א) לאלמנה שעמה ילדים;

(ב) לאלמן שעמו ילדים, כל זמן שהילדים עמו;

(ג) לאלמנה או לאלמן שהם בני 50 שנים ומעלה;

• סעיף 258 גמלה ליותר מאלמנה אחת

מבוטח שהניח אחריו יותר מאלמנה אחת, תהיה כל אחת מהן זכאית לגמלת שאירים לפי סימן זה כאילו היא אלמנה יחידה.

• סעיף 1 לחוק הבטחת הכנסה

"בני זוג" - לרבות איש ואשה הידועים בציבור כבני זוג ומתגוררים יחדיו.

רשומות

ספר החוקים

הידועה בציבור בפסיקה

על היות אשה ידועה בציבור של פלוני, יש ללמוד מהנסיבות. עובדות אלו יש להוכיח. כך שלא כל אשה שפלוני מקיים עמה יחסים מחוץ לנישואין היא ידועה בציבור.

(ראה פסק דינה של השופטת רונית ע"ע 1015/00; ע"ע 1016/00; ע"ע 1017/00 טלינסקי ליובוב ואחרים – נגד קרן הגמלאות המרכזית ואחרים, עבודה ארצי לג (17), 27).

השופט צבי ברנזון טבע בפסק הדין את המבחן הכפול ולו

שני יסודות: (ע"א 621/69 קרול נסיס נגד קוינה יוסטר, פ"ד כ"ד(1), 617)

- **חיי אישות כבעל ואשה**
- **ניהול משק בית משותף.**

המבחן הכפול

היסוד הראשון:

מורכב מחיים אינטימיים כמו בין בעל ואשתו המושתתים על אותו יחס של חיבה ואהבה, מסירות ונאמנות, המראה שהם קשרו את גורלם זה בזה. בכך נבדל הקשר הזה מחיי פילגשות, למשל: כשלגבר מאהבת, או ידידה ועושה זאת בעיקר להשגת סיפוק מיני בחיק אשה, ואולי גם כמקום מקלט למתן פורקן לנפשו מחיי נישואין בלתי-מוצלחים ומדכאים; והאשה, הפילגש - אצלה תופש בדרך כלל מקום נכבד מצבו החומרי ומעמדו החברתי של האיש המשמש לה פטרון וגומל חסדים, ותמורת זאת היא מעניקה לו את חסדיה הגופניים.

היסוד השני:

ניהול משק בית משותף. לא סתם משק בית משותף מתוך צורך אישי, נוחות, כדאיות כספית או סידור ענייני, אלא כפועל יוצא טבעי מחיי המשפחה המשותפים, כנהוג וכמקובל בין בעל ואשה הדבקים אחד בשני בקשר של גורל חיים והאשה משמשת לו עקרת בית. משק בית משותף כזה נבדל מהנעשה, למשל, בהעסקת עוזרת או מטפלת, גם כשקורה והמעסיק מקיים עמה יחסי מין.

מגורים במשותף

מגורים במשותף פירושו המהות,

הכוונה לכלות בצוותא בחיי היום יום. עוזרת בית המתגוררת בבית דרך קבע לשם עזרה במשק בית אינה נחשבת לחיה חיי שיתוף עם בעל הבית. מאידך אשה שפלוני בא לביתה כאל ביתו בכל עת שהוא מתפנה מעבודתו על מנת לחלוק עם אותה אשה את ההפסקות בעבודה, את חוויותיו, הרי גם אם מסיבות שונות הלינה אינה משותפת, אין בכך כדי להצביע שלבני הזוג אין חיים משותפים - cohabitation.

קנה המידה צריך שיהיה של **כוונה לחיי שיתוף**. על כך ציין הנשיא צבי בר ניב:

כשמדובר בקשר בין בני אדם, משמעות שונה לתיבה "גור", עת אומרים שארבעה סטודנטים שכרו במשותף דירה וגרים בה - עדיין לא יאמרו שהם גרים אחד עם השני - ועת אומרים שפלוני גר באותו חדר עם אלמונית בדירה מסוימת. את הדיבור "גרה עמו" בהקשר הדברים כאשר מדובר בהעמדת גבר ואשה למטרה מוגבלת בגדר "בני זוג" או "נשואים" יש לפרש בשים לב למטרת המחוקק כ-cohabitatio (בלטינית) או cohabit (באנגלית - לחיות יחד כזוג) (דב"ע מד/62-0 המוסד לביטוח לאומי - זהבה משעלי, פד"ע טז, 3).

אין אנו דנים בשאלה אם חיי שיתוף של זוג "ידועים בציבור" מוסרי הוא, האם הוא תואם את ההלכה, או את דיני האישות בישראל. כל שעלינו לבחון הוא האם מתקיימים בכך זוג התכונות הדרושות על מנת להגדירו כידוע בציבור לצורך תכליתו של חוק מסוים. בדרך כלל מדובר בחוקים המקנים זכויות הנובעות ממדיניות רווחה לידועה בציבור לאחר מות בן זוגה. מבחנים רבים ושונים נקבעו בפסיקה על מנת לקבוע האם אשה היא ידועה בציבור של פלוני. למעשה כולם סובבים סביב מבחן הכוונה לאור העובדות מחד ותכלית החוק מאידך. פרשנותו של החוק נעשית אם כן על פי תכליתו והעובדות מתפרשות לאור פרשנות החוק.

(ראה ע"א 2000/97 ניקול לינדורן ואחרים נגד קרנית - קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים ואחרים, פ"ד נה(1), 12).

הלכות בנושא ידועים בציבור

השוואת מעמד הידועה בציבור דב"ע נד 0/85 - עוזי ארנן ומיכל אפרת נגד המוסד לביטוח לאומי ביום 18.9.94 קבע בית הדין הארצי כי יש להשוות בין מעמדה הביטוחי של "ידועה בציבור" לבין זו של אישה נשואה. זאת לעניין תשלום דמי ביטוח. בכל מקום הרשום ידועה בציבור הכוונה גם לידוע בציבור.

מנהלת המוסד החליטה להחיל זאת גם על ענפי הגמלאות השונים. סמכות ההחלטה בידי פקיד ביטוח וגבייה ופקיד הבטחת הכנסה (מנהל מחלקה שעבר הכשרה).

סמדר בוארון פינק נגד המוסד עב"ל 686/05

הגב' בוארון פינק התאלמנה ב-27/10/1996. התגוררה עם בן זוג מ-1997, נולדו 2 ילדים משותפים ורכשו דירה במשותף. בית הדין האזורי קבע כי המחוקק לא קבע מפורשות מועד פקיעת זכאות של ידועה בציבור לגמלת תלויים ולהבדיל ממצב בו נישאה מחדש. **בית הדין הארצי קבע כי אין הבדל בין מי שנישאה ובין ידועה בציבור לעניין הפקעת הזכאות לגמלה.**

(אלמנה שחזרה ונישאה - סעיף 135 לחוק).

הלכות...

קרול נסיס נגד קוינה יוסטר ע"א 621/69

משק בית משותף פירושו שיתוף במקום המגורים, אכילה שתייה, הלבשה ושאר הצרכים שאדם נזקק להם בימינו אנו בחיי היום יום, **כאשר כל אחד מבני הזוג מקבל את הדרוש לו ותורם אם מכספו ואם מטרחתו ועמלו את חלקו כפי יכולתו ואפשרויותיו. קשר כזה נבדל מפילגשות שעיקרה סיפוק מיני כנגד תמיכה כלכלית.**

אורה אביטל נגד המוסד לב"ל עב"ל 1169/01

אישה שנתנה לאיש פלוני את אונה ואת עונתה, את מעשי ידיה ואהבת ליבה, שנשאה אותו בסבלו ועודדה אותו בצרתו למה יגרע חלקה, לעניין ההטבות הסוציאליות למיניהן אם אין בידה תעודת נישואין? זכויות אלה תלויות בכך שאמנם חיה האישה תקופה ממושכת ודיה בידיעת הציבור שהם כאילו בעל ואישה.

שושנה גריידי נגד המוסד עב"ל 497/03

בני הזוג התגרשו ב-2000/7 בית הדין נתן משקל רב להערכת התלות שנערכה באוקטובר 2000, חודשיים לפני פטירת המנוח ושם נאמר כי גר אצלה זמנית וכי היא מסרבת לעזור לו והסכימה למגוריו אצלה רק באופן זמני. לאור נסיבות חייהם, גירושים קשים ומשך זמן קצר בו התגורר אצלה דחה בית הדין את תביעתה להכיר בה כידועה בציבור ולפיכך לא הייתה זכאית לשארים

הלכות...

המוסד נגד מנו בדב"ע ל/0-19,

נפסק כי הביטוח הלאומי, בענפי הביטוח לעת זקנה, ביטוח שאירים וביטוח נפגעי עבודה, בא להגן מפני מחסור כלכלי שעלול לבוא עקב הפסקת הכנסות כתוצאה מפגיעה בעבודה, זקנה, או מות המפרנס. אין הוא בא להעניק זכויות לאדם כאשר הוא, אלא, למנוע מחוג מוגדר של אנשים, סבל של מחסור בהיפסק הכנסתם או הכנסת מפרנסם. כמו כן הובהר בפס"ד זה, כי מטרת החוקים העוסקים בביטחון סוציאלי, כגון חוק הביטוח הלאומי, הוא "למנוע מחסור ממי שהייתה סמוכה על שולחנו של המבוטח והייתה תלויה בו למחייתה ובמותו קיפחה את מקור פרנסתה".

יצחק אלימלך נגד המוסד 288/08

תביעת בני הזוג להבטחת הכנסה נדחתה בטענה שהם בני זוג עפ"י סעיף 1 לחוק הבטחת הכנסה. בני זוג הידועים בציבור הינם כאלה שמתקיים בהם המבחן הכפול, המבחן הסובייקטיבי וכפועל יוצא ממנו המבחן האובייקטיבי של ניהול משק בית משותף. לעניין הוכחת הקשר הזוגי במקרה זה כיוון הבחינה הוא הפוך - המבחן האובייקטיבי מעיד לכאורה על הסובייקטיבי בית הדין גם קבע שמתיתר הצורך להביא "הציבור" שיודע על הקשר הזוגי ביניהם שעה שהיא עצמה מודה בכך.

הלכות...

”נשואים בעל כורחם? ניתוח ליברלי של מוסד הידועים בציבור”
ניתוח מקיף של התפתחות ההגדרה הידועים בציבור בישראל על האספקטים השונים ניתן למצוא במאמרו של ד”ר שחר ליפשיץ,, עיוני משפט, כרך כ”ה, מרץ, 2002, עמוד 741).
ד”ר שחר ליפשיץ מציין: הפסיקה נוקטת אמת מידה גמישה המרחיבה את האפשרות להיחשב לידועים בציבור, והיא הקלה בדרישות הכניסה למצב המוכר כידועים בציבור, כך שצומצמו מאוד המבחנים הפורמאליים הנדרשים לצורך זה (כגון הגדרת זמן מינימום של חיים משותפים). במקביל, לא התקבלה הפרשנות שלפיה יש לדרוש שהציבור יחשוב שבני הזוג נשואים כדין. נוסף על כך, הפסיקה אפשרה הקניית זכויות של ידועים בציבור גם כאשר אחד הצדדים נשוי (עמוד 745).

מבחנים אובייקטיביים

- האם כתובת בני הזוג משותפת ומעודכנת ברשות האוכלוסין וממתי ?
- האם נולדו ילדים משותפים והם רשומים אצל שני בני הזוג ברשות אוכלוסין ?
- האם לבני הזוג חשבון בנק משותף וממתי ? או שיש יפוי כח לפעול בחשבון בני הזוג וממתי ?
- האם יש הוכחות לבעלות על רכוש משותף, רכישת דירה, משכנתא, או הלוואה משותפת ?
- האם גרים תחת אותה קורת גג ומנהלים משק בית משותף כבני זוג שקשרו את גורלם לחיים משותפים ? והאם יש הוכחות שנושאים בהוצאות הבית במשותף ?
- האם יש הוכחות לכך שדברי הדואר נשלחים לכתובת הנטענת ככתובתם המשותפת ?
- האם הוגש למשרדנו הסכם/תצהיר לחיים משותפים, הסכם ממון ? האם הסכם זה הוגש לערכאה שיפוטית לאישור וקבלת פסק דין ?
- האם ערכו צוואה ובני הזוג רשומים כמוטבים ?
- האם יש עדויות לכך שהופיעו בציבור כבני זוג ?
- האם בני הזוג יצאו יחד לנופש/טיול בחו"ל או בארץ והאם יש הוכחות לכך ?
- האם הצהירו על מעמדם הזוגי בתביעות שהגישו למוסד במהלך התקופה הנטענת ? או שהצהירו כי חיים בגפם וללא בן זוג ?

מבחנים הסובייקטיביים

- כיצד בני הזוג הם רואים את מערכת היחסים ביניהם והאם הם רואים אחד את השני כבעל ואישה לכל דבר ועניין ?
- האם יש הוכחות לחילופי מכתבים בין בני הזוג, או כל תכתובת היכולה להעיד על הקשר הזוגי ועל קשירת גורל ?
- האם במהלך התקופה הנטענת התגלו סתירות בהצהרות בני הזוג בתביעות שהוגשו ?
- אם נערכה חקירה כיום ובעבר לעניין מעמד האישי בו נמסר מה מעמד האישי/זוגי ?
- האם בני הזוג הצהירו שחברים, או בני משפחה מכירים אותם היטב מזה זמן והודעה זו נתמכת בתצהירים שהגישו אותם חברים או בני משפחה בו הוצהר על דבר מעמד בני הזוג כידועים בציבור וממתי ?

תעודת משפחה חדש

תעודת ידועים בציבור.

תעודת הניתנת על ידי עמותת משפחה חדש, או כל גוף אחר על היות בני הזוג ידועים בציבור, אין בה להעיד דבר. גם אם מצורף לה תצהיר בני הזוג. מה גם שפסק הדין לדוגמא המצורף בדרך כלל לבקשה, לא קשור לבני/ בנות הזוג. לכן לא ניתן לקבלו כעובדה. התעודה והתצהיר, יש בהם להעיד שבתאריך הנפקת התעודה, בני הזוג נרשמו בעמותה, ולא מעבר לכך. כדי שנקבל את התעודה והצהרת בני/ בנות הזוג, חובה עליהם לצרף לשאלון בל 107 מסמכים והוכחות על קשר הזוגיות כיום ובעבר בנוסף לתעודה, לתצהיר ולהסכם ממון שערכו.

הגשת בקשה להכרה כידועים בציבור

הגשת בקשה

- בני זוג המבקשים להכיר בהם כידועים בציבור יצהירו על מעמדם על ידי מילוי שאלון - בל 107 הכלל הוא שהטוענים למעמד ידועים בציבור, חלה עליהם חובת ההוכחה.

על כן לשאלון המוגש יש לצרף מסמכים והוכחות אובייקטיביות המחזקות את טענת קשר הזוגיות כיום ובעבר ולצרף תצהיר שני עדים לפחות. בני זוג/ בנות זוג אשר נישאו בנישואים דתיים, או חילונים, בארץ או בחו"ל, או שערכו הסכם זוגיות, הסכם ממון, או תצהיר לחיים משותפים, צוואה, או שמעמדם הוכר על ידי מערכת שיפוטית, או בתהליך הכרה. עליהם להגיש אסמכתא לכך. דבר שיש בו להקל על ההחלטה על דבר מעמדם הזוגי.

בני/ בנות זוג מאותו מין

**בני/בנות זוג מאותו מין המבקשים הכרה כידועים בציבור.
עליהם למלא שאלון - טופס בל 107 ולהגיש מסמכי הוכחה כנדרש.**

הצהרת בנות זוג מאותו מין - בל 673

טופס זה מיועד לזוג נשים, המוכרות כידועות בציבור, או הנשואות זו לזו לפי הרשום במשרד הפנים, לצורך קבלת פטור מתשלום דמי ביטוח כעקרת בית לאחת מהן, בתקופות שבהן איננה עובדת..

מתי נכיר בידועים בציבור בתקופה שקדמה לנישואים

הכלל הוא שמוסד הידועים בציבור מחליף את מוסד הנישואים ולא ניתן להכיר בבני הזוג כידועים בציבור בתקופה שקדמה לנישואים.

היוצאים מן הכלל.

ככל שתקופת הקשר בין בני הזוג ארוכה יותר לפני הנישואים, כך בהתאמה אנו מכירים בבני הזוג כידועים בציבור לפני הנישואים (קיום משק בית משותף, ילדים משותפים וסממנים אובייקטיביים המצבעים על עמידה "במבחן הכפול"). כמו כן, כאשר מוגשת תביעה לשאירים, שממועד הנישואים לא עברו 12 חודש, ואין זכות לשאירים, אנו נוטים לפעול לפי בית הלל וככל שנמצא כי היה קיים משק בית משותף לפני הנישואים - אנו מכירים בבני הזוג כידועים בציבור בתקופה שלפני הנישואים.

תהליך העבודה

תהליך העבודה בבחינת מעמד הידועים בציבור

- כשבוחנים את מעמדם בני זוג כידועים בציבור, אנו חייבים לשקול זאת בהתייחס לעובדות המצביעות על מעמדם האמתי, ולא על פי השיקול הכלכלי הנובע מהחלטה.
- לאחר שבחנות את מעמד הידועים בציבור על פי השאלון ומסמכי ההוכחה והנתונים שבידנו. במידה ונמצאו סתירות בין העולה מהשאלון, מהאסמכתאות, או מהצהרות שהוגשו בגמלאות או מבדיקת תלות בשר"מ או בסיעוד. אנו נוציא בקשת חקירה.
- לבקשת החקירה יש לצרף דף מנחה כעזר לחוקר - טופס בל 108.
- על הפקיד המבצע החלטה במעמד הידועים בציבור למלא גיליון החלטה ולנמק את החלטתו כך שהחלטה תעמוד במבחן בית הדין - בל 671
- ככלל, אנו מתיקים את שאלון הידועים בציבור ומסמכי ההוכחה בתיק הידועה בציבור.
- הצהרת בנות זוג מאותו מין - בל 673
- **טופס זה לאחר ביצוע החלטת ידועים בציבור והזנה למחשב במסך 111 ו-163. ישלח בפקס עם מזכר מלווה לאגף הביטוח להזנת מאפיין עקרת בית במסך 172 לצורך קבלת פטור מתשלום דמי ביטוח.**

ממשק עם הגמלאות

מענק לימודים - חוזר ביטוח 1424 חוזר גמלאות 1339

כאשר אישה מצהירה בתביעה למענק כי עמה בן זוג, מועבר המידע למחלקת הביטוח והגבייה לפתיחת רשומה בהליך מהיר לשנה האחרונה. במידה ומוצהר שהקשר הזוגי הוא משנים עברו יש לשלוח טופס 107 להגשת שאלון ומסמכי הוכחה כנדרש. זאת, בעקבות בדיקה יזומה שמבצע מינהל הביטוח והגבייה לנשים שאינן נשואות שנולד להן ילד.

הבטחת הכנסה - חוזר ביטוח 1387, חוזר ביטוח 1409,

מנהל מחלקת הבטחת הכנסה הוסמך לקבל החלטה בנושא ידועים בציבור. החלטה זו מוזנת על ידו למערכת. העתקה ההחלטה מועבר למחלקת הביטוח והגבייה. יש לעיין בהנחיות מפורטות לגבי כלל המצבים האפשריים בין בני זוג.

סיעוד - חוזר ביטוח 1412,

אם נמצא שבני זוג מתגוררים יחד והדבר לא היה ידוע למוסד, ינהגו בהם לעניין החובות והזכויות כידועים בציבור.

הפסקת מעמד הידועים בציבור

היפרדות והפסקת מעמד הידועים בציבור

- במקרים בהם מבקשים בני זוג להפסיק את מעמדם כידועים בציבור, על בני הזוג להגיש בקשה בכתב ולצרף לה מסמכים והוכחות המחזקות טענתם וממתי.
- ככלל היפרדות נעשית ברוב המקרים בדיעבד לאחר 12 חודש לפחות. זאת, מאחר שבני זוג רבים מגעים לשלום בית לאחר תקופה קצרה. כך שאין מקום לבצע החלטת בסמוך למועד ההיפרדות כמי שלא ידועים בציבור יותר, ולאחר זמן קצר לשוב ולחדש את מעמדם כידועים בציבור כמי שחזרו לגור ולחיות יחד ולנהל משק בית משותף.
- במקרים קיצוניים של אלימות במשפחה ומעבר למקלט לנשים מוכות, או כשמוגשת תלונה במשטרה ונפתח הליך משפטי על אלימות במשפחה, או שמוגשת בקשה לשחרור מקשר הנישואים למערכת שיפוטית, יש מקום להזדרז ולבצע החלטה. רק לאחר המצאת מסמכים והוכחות המחזקות את הנטען.

לא משנה איזה זוג אתם...

תודה רבה על ההקשבה

ערך והגיש:

יעקב קדוש

מנהל מחלקה בכיר

תושבות וידועים בציבור

סניף חדרה

סוף